حسابرسی مالیاتی چیست؟ + انواع و مراحل انجام آن

حسابرسی مالیاتی شامل بررسی مدارک، شواهد و اسناد موجود در حسابداری به منظور تعیین میزان مالیات برای هر کسب‌وکار و بنگاه اقتصادی است. حسابرسان بر اساس اسناد ثبت‌شده در بخش حسابداری، صحت و عدم صحت صورت‌های مالی را بررسی می‌کنند. حسابرسی باید کاملاً با دقت و بی‌طرفانه انجام شود و در صورت مشخص شدن هر گونه تقلب یا اشتباه و خطایی در اسناد حسابداری، فرایندهای قانونی و اجرایی مربوط به آن انجام شود. حسابرسی مالیاتی را رسیدگی و ممیزی نیز می‌گویند.

مالیات یک هزینه اجتماعی است که در برابر استفاده از امکانات و خدمات دولتی در کشورها تعیین می‌شود. دولت‌ها با پرداخت مالیات از سوی شهروندان خود منابع مالی برای ارائه خدمات عمومی را تأمین می‌کنند. حسابرسی بازوی قدرتمند و چشم تیزبین دولت‌ها در بررسی وضعیت مالی بنگاه‌های اقتصادی است تا بر اساس قوانین و شواهد موجود میزان مالیات را برای هر شرکت تعیین کند.

در واقع می‌توان گفت که این نوع حسابرسی، بررسی و رسیدگی بر نحوه رعایت اصول حسابداری و ثبت درآمد است که باید در این فرایند بر درستی و مطابقت اسناد و مدارک بر اساس قوانین مالیاتی صحت گذاشته شود. سازمان‌ها و شرکت‌ها به کمک این نوع حسابرسی علاوه بر تأیید و نظارت کامل بر فرایندهای مالی خود از بروز مشکلات ناشی

از جریمه‌های مالی پیش‌گیری می‌کنند.

راهکار مالی دیدگاه مجموعه نرم افزارهای مدیریت مالی است که با ایجاد بستری یکپارچه تمام فرایندهای امور مالی سازمان را پوشش می‌دهد.

قانون حسابرسی مالیاتی

در ماده 272 قانون مالیات‌های مستقیم عنوان شده که تمامی اشخاص حقیقی و حقوقی موظف به ارائه صورت‌های مالی حسابرسی‌شده توسط سازمان حسابرسی یا مؤسسات عضو جامعه حسابداری رسمی ایران هستند که باید همراه با اظهارنامه مالیاتی به سازمان امور مالیاتی کشور ارائه شود. بر طبق این قانون هر شرکت و سازمان برای محاسبه صورت‌های مالیاتی خود به یک حسابرس نیاز دارد.

مهلت انجام حسابرسی مالیات

انجام حسابرسی مالیاتی به شکل دوره‌ای است و زمان مشخصی دارد. انجام حسابرسی هم‌زمان با اظهارنامه مالیاتی یا حداکثر 3 ماه پس از ارسال اظهارنامه مالیاتی است. این مهلت برای اشخاص حقیقی و حقوقی یکسان است.

حسابرس مالیاتی

حسابرسی مالیات در سازمان‌ها می‌تواند توسط فرد حسابرسی انجام شود که به صورت مستقل یا در داخل سازمان مشغول به کار است. حسابرسان داخلی در طول سال به انجام امور و ثبت صورت‌ها می‌پردازند. پیش از آنکه اسناد برای حسابرسی به اداره مالیات ارائه شود، حسابرسان مستقل که خارج از سازمان هستند وارد سازمان می‌شوند

و با دسترسی به اسناد حسابداری گزارش‌های مالیاتی آنها را بررسی می‌کنند.

زمانی که صحت اسناد تأیید شود، می‌توان آنها را به مراجع قانونی تحویل داد. حتی برای سازمان‌های کوچک که به منظور حسابرسی داخلی نیروی متخصص داخل شرکت را در استخدام نداشته باشند، صرف هزینه در کمک گرفتن از نیروی متخصص جهت بررسی اسناد سودمند خواهد بود. چون در صورت وجود خطا و ایراد در اسناد و تحویل آنها برای انجام حسابرسی به اداره مالیات، صدمات جبران‌ناپذیری بر سابقه مالیاتی شرکت وارد و جریمه‌های سنگین برای جبران آن در نظر گرفته می‌شود.

اهمیت حسابرسی مالیاتی

حسابرسی مالیاتی یک ضرورت قانونی و لازم‌الاجرا قلمداد می‌شود. انجام ندادن حسابرسی در امور مالیاتی عدم پیروی از قانون شمرده می‌شود و جریمه‌های سنگینی برای مودیان متخلف منظور خواهد شد. انجام حسابرسی امور مالیاتی از جریمه و تحمیل هزینه‌های اضافی به کسب‌وکار جلوگیری می‌کند.

بررسی اسناد و مدارک و صورت‌های مالی موجب مشخص شدن نقاط ضعف و قدرت یک بنگاه اقتصادی می‌شود و استفاده از این نتایج در تصمیم‌گیری‌ها به بهبود شرایط کمک خواهد کرد.

انواع حسابرسی مالیاتی

بسته به اندازه، نوع فعالیت و اهمیت هر بنگاه اقتصادی نوع حسابرسی آن تعیین می‌شود. سازمان امور مالیاتی تصمیم‌گیرنده نوع این حسابرسی است و شامل چهار نوع می‌شود: میدانی، اداری، بازرسی و بازبینی.

• حسابرسی میدانی

این نوع حسابرسی برای سازمان‌هایی با اهمیت و دارای فرایندهای پیچیده در نظر گرفته می‌شود. حسابرس مالیاتی شخصاً این حسابرسی را انجام می‌دهد. اگر خطا یا تقلب تشخیص داده شود، جریمه‌هایی شامل پرداخت مالیات اضافی، حق حبس بر اموال، ضمانت دستمزد، تحقیقات جنایی و جلسات دادگاه جهت روشن شدن وضعیت صورت‌های مالی منظور می‌شود.

اگر کسورات یا اظهارنامه مالیاتی دچار ایراد یا دارای اطلاعات نادرست باشد باید به حسابرسان پاسخ‌هایی صریح و ساده داده شود.

در حسابرسی میدانی نیازی به مراجعه مودی به سازمان امور مالیاتی نیست و گروه یا فرد حسابرس به شرکت و محل کار مودی مراجعه می‌کنند و وضعیت و صحت و درستی اسناد و مدارک مالی و میزان تطابق شرایط با قوانین و مقررات را بررسی می‌کنند.

در حسابرسی میدانی ابلاغیه‌ای به دست مودیان می‌رسد که حاوی اطلاعات زمان بررسی و ورود حسابرسان اداره مالیات به شرکت جهت انجام ممیزی است. شرکت باید در زمان تعیین‌شده آمادگی کامل جهت حضور حسابرسان را داشته باشد و دفاتر قانونی و اسناد و مدارک لازم را در اختیار کامل حسابرسان قرار دهد. حسابرسان نیز پس از انجام بررسی‌های لازم باید صورت‌جلسه و گزارش خود را تنظیم و تکمیل کنند.

• حسابرسی اداری

حسابرسی اداری بر عهده حسابرس مالیات داخلی است که شامل رسیدگی و بررسی گزارش‌های مالیات‌دهندگان و حسابرسی اداری می‌شود. حسابرسی اداری از حسابرسی میدانی اهمیت کمتری دارد. در انجام این فرایند با مالیات‌دهندگان مصاحبه می‌شود و سوابق آنها مورد بررسی قرار می‌گیرد. هدف این نوع حسابرسی اطمینان از ارائه گزارش درآمد و کسورات و پرداخت مبلغ قانونی مالیات است.

در این نوع حسابرسی برگه ابلاغی به مودیان داده می‌شود که طبق آن باید مدارک و اسناد مورد نیاز را در تاریخ مشخصی به سازمان امور مالیاتی و حسابرسی مالیاتی ارائه کنند. این اسناد و مدارک شامل دفاتر قانونی، تمام فاکتورهای خریدوفروش کالا، صورت‌حساب‌های بانکی، صورت مغایرت‌ها، صورت‌حساب‌های بانکی متصل به درآمدها، اسناد مکاتبات واردات و صادرات و تمامی مواردی است که ممکن است در محاسبات نیاز به رویت و بررسی داشته باشند.

پس از دریافت اسناد و مدارک یک صورت‌مجلس از سوی حسابرس تنظیم می‌شود و

حسابرسی را در یک مدت زمان مشخص به انجام می‌رساند. پس از تکمیل و انجام حسابرسی تمامی اسناد و مدارک به صاحبان شرکت‌ها بازگردانده می‌شود.

یکی از شرایطی که ممکن است در این حالت پیش آید، تبدیل وضعیت از حسابرسی اداری به حسابرسی میدانی است. در صورتی که اسناد و مدارک ارائه‌شده از سوی مودیان کفایت لازم برای حسابرسی مالیاتی را داشته باشند و یا مودی در زمان مشخص‌شده به اداره مالیات مراجعه نکند، حسابرسی اداری به حسابرسی میدانی تغییر خواهد کرد.

• حسابرسی بازرسی

هدف از این حسابرسی ارزیابی امور اقتصادی و بررسی موقعیت اموال مودی است. حسابرسی و بازرسی دو ابزار حیاتی سازمان برای اطمینان از انطباق با اسناد، خط مشی، رویه‌ها و محصولات هستند. با وجود اینکه حسابرسی و بازرسی مشابه هم به نظر می‌رسند و شباهت‌هایی نیز با هم دارند اما برای مقاصد مختلفی انجام می‌شوند. می‌توان گفت که حسابرسی گونه‌ای تضمین کیفیت است و بازرسی گونه‌ای کنترل کیفیت.

اما حسابرسی بازرسی معمولاً در مواردی انجام می‌شود که یک بنگاه اقتصادی مورد بررسی‌های مختلف وضعیتی قرار گرفته باشد. در این حسابرسی رسیدگی به اظهارنامه مالیاتی اولین مرحله رسیدگی به امور مالی نیست بلکه بیشتر به بررسی وضعیت ریسک مودی می‌پردازد. در این حسابرسی در صورت نیاز درخواست حسابرسی اداری یا میدانی از سمت حسابرس صادر می‌شود و در صورت موافقت مدیریت حوزه کاری و

حسابرسی، بازرسی به حالت اداری یا مالیاتی تغییر صورت می‌دهد.

• حسابرسی بازبینی

بررسی کیفیت گزارش‌های حسابرسی مالیاتی در این نوع حسابرسی انجام می‌شود. این حسابرسی یک روش کاملاً حرفه‌ای است و بر تخلف مأموران مالیاتی نظارت می‌کند. در واقع این حسابرسی میزان کیفیت حسابرسی امور مالیاتی را بررسی می‌کند و برخی از گزارش‌های حسابرسی برای بررسی و ارزیابی انتخاب می‌شوند تا کیفیت و صحت آنها سنجیده شود.

هدف این نوع حسابرسی تشخیص تخلف مأموران مالیاتی، گزارش متمم یا اصلاحی و تهیه گزارش‌هایی به منظور تشویق و ارتقای مأموران مالیات با رعایت مقررات قانونی است.

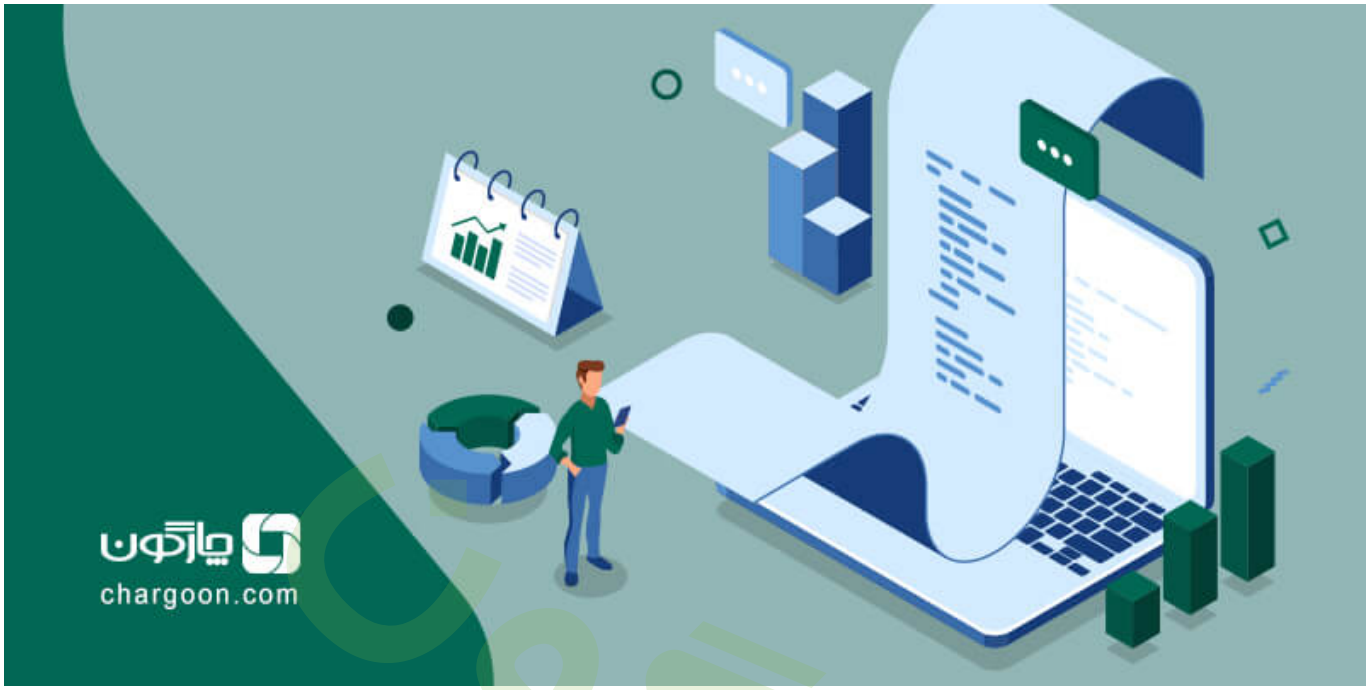

حسابرسی مالیاتی چه مواردی را بررسی می‌کند؟

دارایی ثابت

دارایی ثابت یکی از انواع دارایی است که بخشی از سرمایه‌گذاری و اموال شرکت به حساب می‌آید و برای آن منافع اقتصادی را به دنبال خواهد داشت. دارایی‌های ثابت چون برای سازمان منافع مالی و کسب درآمد به دنبال دارند در حسابرسی مالیاتی آورده می‌شوند.

درآمد و هزینه

مالیات پرداختی هر شرکت براساس درآمد و هزینه‌های آن مشخص می‌شود. زمانی که

درآمد از هزینه‌های شرکت بیشتر باشد به معنای کسب سود در آن شرکت است. مالیات نیز برحسب میزان این سود تعیین می‌شود. در شرایط خاصی شرکت‌های زیان‌ده از پرداخت مالیات معاف خواهند شد. شرکتی زیان‌ده است که هزینه‌های آن از سود بیشتر شود.

یکی از ترفندهای شرکت‌ها برای فرار از مالیات، زیان‌ده نشان دادن صورت‌های مالی است، در حالی که حسابرسان به راحتی می‌توانند این حالت را شناسایی کنند.

مطابقت ترازنامه با دفاتر و صورت‌های مالی

در حسابرسی مالیاتی ترازنامه با دفاتر و صورت‌های مالی تطبیق داده می‌شود.

حقوق و دستمزد

بررسی حقوق و دستمزد در حسابرسی امور مالیاتی به این دلیل انجام می‌شود که میزان مطابقت پرداخت حقوق و دستمزد را با مالیات تعیین‌شده بررسی کند.

بهای تمام شده کالا و خدمات، تعدیلات سنواتی، تخمین خسارت‌های شعبه‌ها و نمایندگی‌ها، گردش موجودی کالا، مالیات تکمیلی، معاملات خارج از شرکت، صادرات و واردات از موارد دیگری است که در حسابرسی مالیاتی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

مدارک مورد نیاز جهت رسیدگی مالیاتی

در دعوت‌نامه‌ای که به مودیان مالیاتی ابلاغ می‌شود، لیستی از مدارک مورد نیاز برای رسیدگی مالیاتی ارائه می‌شود. موارد زیر معمولاً در لیست موارد مورد نیاز قرار دارند:

- لیست قراردادهای خرید و اجاره
- فهرست و لیست کامل از صورت‌های سود و زیان، ترازنامه و اظهارنامه‌ها
- فهرست معافیت‌های مالیاتی
- فهرست تمام معاملات
- لیست کامل واردات و صادرات
- لیست دفاتر قانونی
- مدارک و قبوض مربوط به اسناد حسابرسی ارسال‌شده به اداره امور مالیات
- اسناد پرداخت حقوق و دستمزد
- اسناد پرداخت مالیات
- اسناد و مدارک پرداخت‌های بیمه و متفرقه به همراه شماره قبوض
- لیست معاملات انجام‌شده با اشخاص ثالث
- لیست کامل تراکنش‌های مالی
- اسناد خسارت‌های مالی در یک سال مالی
- صورت‌حساب گردش مواد اولیه و کلیه کالاها

مراحل انجام حسابرسی مالیاتی

مراحل این نوع حسابرسی به اختصار به صورت زیر است:

1. به تشخیص حسابرس نوع حسابرسی برای بنگاه اقتصادی تعیین می‌شود. این تشخیص براساس بررسی دفترهای کل، دفتر روزنامه و لیست دارایی‌ها صورت می‌گیرد.
2. ارزیابی حجم معاملات، مبادلات و تراکنش‌ها و دارایی شرکت توسط حسابرس.
3. تعیین تعداد نیروی مورد نیاز برای انجام عملیات حسابرسی.
4. بررسی دفاتر کل، دفتر روزنامه، دفاتر قانونی، نرم‌افزارهای شرکتی و ثبت در کاربرگ حسابرسی همراه با شرح وضعیت.

5. در صورت شفاف نبودن اسناد و مدارک، روش دیگری برای شفاف‌سازی در نظر گرفته می‌شود. ممکن است یکی از این روش‌ها، گرفتن تأیید از سوی مدیریت شرکت مبنی بر تضمین صحت اعتبار اطلاعات مالی ثبت‌شده در دفاتر شرکتی باشد.
6. حسابرسی تمام اسناد و مدارک.
7. تهیه گزارش حسابرسی و ارائه نتایج به مدیریت شرکت.

در این گزارش‌ها مواردی نظیر کشف تخلف یا اشتباهات همراه توصیه‌هایی برای اصلاح ارائه می‌شود.

8. تهیه گزارش نهایی حسابرسی به همراه لیست تمامی ساعات کار و هزینه ایاب و ذهاب تیم حسابرسی که به صورت کتبی به مدیریت شرکت ارائه می‌شود.

مزایای حسابرسی مالیاتی

- پیش‌گیری از جریمه
- اطمینان از صحت مالیات پرداختی
- برخورداری از معافیت و تخفیف مالیاتی
- جمع‌آوری اطلاعات معتبر از شرکت

تفاوت حسابدار و حسابرس

حسابدار یکی از اعضای شرکت یا بنگاه اقتصادی است که در طول سال مالی حساب‌های شرکت را ثبت می‌کند. این ثبت حساب شامل درج و ثبت درآمد و هزینه‌ها می‌شود. ترازنامه‌ای که در پایان هر سال مالی تهیه می‌شود نیز توسط حسابدار تنظیم می‌شود. حسابداران معمولاً تا حد زیادی با حسابرسی آشنا هستند و تمامی اسناد را به شکلی تنظیم می‌کنند که با کمترین مشکل مواجه شوند.

حسابرس فردی است که پس از پایان سال مالی وظیفه رسیدگی و بررسی دقیق صورت‌های مالی و ترازنامه را بر عهده دارد. حسابرس عدم وجود هر گونه اشکال و ایراد و تخلف مالی در اسناد را بررسی می‌کند تا میزان مالیات تعلق‌گرفته به شرکت درست تعیین شود.

سخن پایانی

حسابرسی مالیاتی از اصلی‌ترین وظایف مدیریتی در سازمان‌ها است. عدم شفافیت حساب‌های مالی جریمه‌های سنگین را به دنبال دارد. قوانین مالیاتی به قدری متعدد و پیچیده هستند که در شرکت‌ها و سازمان‌های بزرگ امکان بررسی کامل و اطمینان از صحت و انطباق تمامی قوانین به وجود نمی‌آید به همین منظور راهکارهای نرم‌افزاری طراحی و تولید شده‌اند که تمامی مراحل عملیات حسابداری در آنها لحاظ شده تا هر گونه نقص و ایرادی را شناسایی و اعلام کنند. در نتیجه پیش از آنکه حسابرسان مالیاتی تخلفی را شناسایی و سازمان درگیر پرداخت جریمه و دچار سوء سابقه در پرونده

مالیاتی خود شود، مودیان به مشکلات موجود در اسناد خود پی می‌برند و نسبت به اصلاح آنها اقدام می‌کنند.

راهکار مالی دیدگاه مجموعه نرم افزارهای مدیریت مالی است که با ایجاد بستری یکپارچه تمام فرایندهای امور مالی سازمان را پوشش می‌دهد. این یکپارچگی ارتباطی تمامی زیرسیستم‌های کاری را فراهم می‌آورد و همچنین امکانات گسترده‌ای را در اختیار کاربران قرار می‌دهد و از ساختارهای حسابداری دولتی، تعهدی، شرکت و دانشگاهی و ... پشتیبانی می‌کند.